

соли у знак гостопримства сачувани су и у социјализму и у периоду глобализма. Данас се, такође, у многим словачким ресторанима могу наћи јела са традиционалним називима, типично словачким, која имају своје корене у традиционалном кулинарском корпусу Словачке. И данашњи Словаци их знају и воле, сматрајући их делом свог националног идентитета.

Реномирани истраживач Р. Столична, као стручњак широке научне компетенције и велике креативности, дала је значајан допринос антрополошким истраживањима културе исхране. Полазећи од већ утврђених методолошких поступака, успела је да изгради и оригиналан приступ, који се може примењивати у даљим сличним истраживањима. Стога ова монографија заслужује пажњу и уже стручне (етнолошко-антрополошке) и шире читалачке публике.

Драгана Радојичић

Ewa Nowicka, *Korzenie altargany sięgają głęboko. Buriaci między Rosją, Mongolią i Chinami*

Kraków: NOMOS. 2016, 1–351.

Наслов књиге у преводу гласи: „Корени алтаргане сежу дубоко: Бурјати између Русије, Монголије и Кине“. Алтаргана је назив бодљикавог степског жбуна (латински: *Caragana pygmaea*), веома отпорног на климатске осцилације и, уопште, на сурову климу (мраз и сушу). Послужио је ауторки књиге као метафора за културу и вековну отпорност Бурјата – народа из монголске групе који живи претежно у источном и јужном залеђу Бајкалског језера, али и у суседним областима Сибира (Руска Федерација, укупно око 460.000), као и у граничним областима Монголије (око 50.000) и Кине (око 170.000). Али, и сами Бурајти придају такав значај алтаргани, дајући њено име и најважнијем фестивалу своје културе.

Ева Новицка (Ewa Nowicka) је професор друштвене антропологије и оснивач Семинара друштвене антропологије у Институту за социологију Варшавског универзитета. Међу њеним бројним радовима, који се ослањају пре свега на теренска истраживања, налази се и књига о влашкој популацији на Балкану, на великом простору од јужног Пинда до источне Србије, северне Бугарске и јужне Румуније. Широких антрополошких интересовања, с дугогодишњим искуством теренског рада, способностима полиглоте и необичном мобилношћу, посебну пажњу усмерава на мањинске заједнице у Пољској, средњој и источној Европи, као и на простору бившег Совјетског Савеза.

Бурјати су постали предмет њених истраживања пре више од двадесет година: још 1994. године први пут је боравила на руралном терену у Републици Бурјатији и у њеном главном граду Улан-Уде. Касније је, све до 2013. године, у неколико наврата имала дужа теренска истраживања у Републици Бурјатији, али и у суседним сибирским административно-територијалним јединицама Руске Федерације где живе Бурјати: у Агинском бурјатском округу (Забајкалски крај) и Уст-Ординском бурјатском округу (Иркутска област). Такође је била на терену у

ајмагу (провинцији) Хентиј у североисточном делу Републике Монголије, који је претежно насељен Бурјатима, а није имала могућности да посети крајеве Унутрашње Монголије у саставу Народне Републике Кине, где такође живе Бурјати (понајвише у градском округу Хулин-Буир).

У уводном слову на почетку своје монографије (стр. 7–10) ауторка је ближе изложила историјат својих вишегодишњих истраживања и указала на плодну сарадњу како с информаторима на терену тако и с универзитетским колегама из бурјатске средине, који су јој помагали у контактима и у непосредном раду на терену, међу бурјатским породицама. Посебно је указала на веће теренске погодности и друге предности (наступила је и демократизација унутар Руске Федерације) што их је имала у односу на Каролину Хамфри (Caroline Humphrey), која је пре четрдесетак година (1967) започела своја истраживања у Бурјатији, да би им се повратила деведесетих година минулог столећа. Истовремено, властити циклични боравци на терену и резултати до којих је дошла Каролина Хамфри пружили су ауторки могућност да целовитије, у дужем интервалу, сагледа извесне „правилности“ у идентитету и култури целокупне „етничке Бурјатије“, како је назвала све области у трима суседним државама које насељавају Бурјати. Притом је посебно истакла значај бурјатске културе у Агинском бурјатском округу, који није у границама Републике Бурјатије већ Забајкалског краја Руске Федерације. Њени саговорници из разних крајева „етничке Бурјатије“ били су мишљења да бурјатска култура управо у Агинском бурјатском округу има престижни карактер и улогу узорног модела унутар бурјатског културног ареала.

У опширнијем Уводу (стр. 12–28), ауторка је пре свега указала на циљ својих антрополошких истраживања. Намера јој је била да укаже на релације обликовања народносног идентитета Бурајата, раздвојених државним границама, и то у савременим друштвеним приликама и међународним односима. Монографија представља покушај анализе промена у функционисању етничке заједнице Бурјата као свесне и „замишљене“ заједнице, заправо анализе процеса рађања нових симбола и њиховог преплитања у нове целине при дубоким променама друштвене стварности Бурјата. А раздобља великих криза – наглашава ауторка – захтевају и интензивнију међуљудску комуникацију унутар једне заједнице, која се ослања на заједничка значења прихваћених симбола. У складу с таквим приступом предмету истраживања, ауторка своју монографију смешта у широко поимани модел рефлексивне антропологије. Она посматра и анализира начин понашања и исказе појединаца који се тичу пре свега колективитета, друштва, културе, свесна чињенице да појединац не може представљати целу групу, али да је и сваки појединац (ма колико био специфичан) у суштини важан за групу. На тај начин ауторка тежи разумевању логике догађаја, процеса и појава, чији су уломци доступни антропологу као теренском истраживачу.

Књига има три дела. Први део (стр. 33–168), под насловом „Друштвени простор изградње народне заједнице“, обухвата три поглавља, која се односе на: језик као одредницу етничког идентитета Бурјата; историјске нарације савремених Бурјата; религију као чинилац конструисања бурјатског идентитета.

Други део (стр. 169–278), под насловом „Стварање народног канона“, обухвата такође три поглавља, која се односе на: нова средства културне комуникације – фестивале, представе, јавне свечаности; централни фестивал бурјатске културе „Алтаргана“; чување традиције и идентитета.

Трећи део (стр. 279–322), под насловом „Између Русије, Монголије и Кине. Бурјати пред изазовима XXI века“, није издељен на посебна поглавља, али обрађује неколико тематских целина: Бурјати у Монголији и Кини; идеолошки „повратак“ монголској отаџбини; културне везе с Монголијом; узајамно уважавање; повратне миграције према „етничкој“ Бурјатији; историјске разлике; Русија и Монголија из бурјатске перспективе; сумирање: нове околности – нове перспективе.

Сумирајући своја истраживања и налазе, ауторка наглашава да се морала некако одредити према индивидуалном и колективном идентитету Бурјата, који није у свему идентичан на простору „етничке“ Бурјатије. Сматра да идентитет Бурјата који живе на територији Руске Федерације има четири „спрата“: 1) политички идентитет који се исказује у грађанској и државној припадности Руској Федерацији; 2) народни бурјатски идентитет; 3) припадност конкретной административно-територијалној заједници (Бурјатској Републици, Агинском бурјатском округу, Уст-Ординском бурјатском округу); 4) припадност конкретной племенско-родовској заједници, која често прелази политичке и административне границе. Закључује да се о сличним „спратовима“ може говорити и у односу на Бурјате у Монголији и Кини. А посматрајући промене у бурјатској култури последњих деценија на територији све три државе – ауторка истиче да се могу утврдити извесне заједничке тенденције и правилности, које проистичу из релативне изолације Бурјата, при чему је та изолација највећа у Кини, а најмања у Руској Федерацији. У Монголији пак Бурјатима прети опасност да културно буду хегемонизовани од већинске етничке групације Халха, која себе сматра „правим Монголима“ и свима у земљи намеће свој модел монголског етничког идентитета.

На крају књиге дата је и опсежна библиографија (стр. 323–330) на више језика, као и колекција од 32 упечатљиве фотографије у колору из разних крајева које насељавају Бурјати (стр. 331–346), те резиме на енглеском језику (347–351).

Књига Еве Новицке пружа читаоцима мноштво аутентичних података и аналитичких опсервација о једном Европљанима далеком и слабо знамом народу, његовој специфичној култури и слојевитом идентитету, а уједно даје изванредан модел антрополошких истраживања у релативно изолованој и државним границама испресецаној етничкој средини, коју нагризају изазови савремене цивилизације, али која обнавља симболе и моделе свога претрајавања.

Милош Луковић

Dzieciństwo i starość w ujęciu historyków,

redakcja Anna Obara-Pawłowska, Małgorzata Kołacz-Chmiel,
Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. 2016, 1–312.

Зборник радова „Детињство и старост у схватањима историчара“ (*Dzieciństwo i starość w ujęciu historyków*) настао је под окриљем Универзитета Марије Кири-Скловске у пољском граду Лублину. Ближе речено, припреман је на Хуманистичком („Филозофском“) факултету тога универзитета, и то у оквиру Историјског института, који је један од девет факултетских института хуманистичких наука. Уреднице Зборника Ана Обара-Павловска (Anna Obara-